

sertim in libro *Job* et in libro *Tobia*; et non pauca legi possunt in Vilis Sanctorum, ac precipue in *Vita S. Joannis Eleemosynarii*, et in *Trato Spirituali Sophronii*.

Resch. PECCATOR VIDEBIT, ET IRASCETUR.

Scin. DENTIBUS SUIS FREMET ET TABESCET.

Tau. DESIDERIUM PECCATORUM PERIBIT.

Postrema felicitas est, quod timens Deum om-

nem invidiam superabit. «Peccator videbit,» id est, considerabit bona opera timentis Deum, et ejus felicitate, et invidia torquetur, «et irascetur» sorti ejus. Et instar rabidi canis «fremet» adversus illum, «et» præ dolore «tabescet;» sed interim «desiderium impij,» quo cupit perditionem justis, non adimplebitur, sed una cum ipso impio brevi «peribit.» Ergo beatus et felix est qui timet Dominum; miser et infelix, qui non timet.

Beatus
nō timet
Domi-
num,
miser qui
non ti-
met.

PSALMUS CXIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — Alleluia.

1. Laudate, pueri, Dominum; laudate nomen Domini.

2. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc et usque in sæculum.

3. A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.

4. Excelsus super omnes gentes Dominus, et super cœlos gloria ejus.

5. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat,

6. Et humilia respicit in cœlo et in terra?

7. Suscitans a terra inopem, et de stercore erigens pauperem:

8. Ut colloct eum cum principibus, cum principibus populi sui.

9. Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Laudate, servi, Dominum: laudate nomen Domini.

Sit nomen Domini benedictum: amodo et usque in æternum [h. sæculum].

Ab ortu solis usque ad occasum ejus laudabile nomen Domini.

Excelsus super omnes gentes Dominus: super cœlos gloria ejus.

Quis ut Dominus Deus noster: qui in excelsis habitat,

Humilia respicit in cœlo et in terra?

Suscitans de terra [h. pulvere] inopem, et de stercore elevat pauperem,

Ut eum sedere faciat cum principibus, cum principibus populi sui.

Qui colloct sterilem in domo, matrem filiorum lætantem. Alleluia.

Argumentum. — In Jovam angustissimum eundemque benignissimum trium stropharum hymnus: vers. 1-3, Jova celebrandus ab omnibus, omni tempore ac loco; vers. 4-6, Jova Deus altissimus; vers. 7-9, qui idem demittit se ad curam rerum humanarum. Paulo post reditum e captivitate scriptus.

1. Laudate Jovam.
Laudate, servi Jovæ,
laudate nomen Jovæ.
2. Sit nomen Jovæ benedictum,
ex nunc et usque in æternum.
3. Ab ortu solis usque ad occasum ejus
sit laudatum nomen Jovæ.
4. Altus est super omnes gentes Jova,
super cœlos gloria ejus.
5. Quis similis est Jovæ, Deo nostro,
qui excelsè sedet,
6. Qui alte despicit
in cœlos et in terram?

7. Erigit ex pulvere tenuem (vel *afflictum*),
e fimeto elevat pauperem,

8. Ut colloct eum cum principibus,
cum principibus populi sui.

9. Habitare facit sterilem domus (heram)
matrem filiorum lætantem.

Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 3. Sit laudatum; vel, est laudandum. — Vers. 4. Hengstenberg, in cœlis gloria ejus, puta ab angelis et sanctis celebratur. — Vers. 5. Propr. se elevans ad sedendum, se deprimens ad videndum, vel quæ altum facit sedendo, profundum aut humile facit videndo. Iod parag.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Hic Psalmus brevis et facilis hortatur cultores Dei ad ipsum Deum laudandum ob id potissimum, quod cum sit Altissimus, tamen non indignatur ad nos oculos inclinare, et multis nos beneficiis afficere.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. LAUDATE, PUERI, DOMINUM; LAUDATE NOMEN DOMINI. 2. SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM, EX HOC NUNC ET USQUE IN SÆCULUM. Vers. 2.

Nomine puerorum intelliguntur servi Dei, qui eum pure colunt; quamvis enim vox græca παιδες, et latina pueri, sint communes ad servos et ad pueros significandos, tamen vox hebraica עבדים nihil significat, nisi servum; et clarius etiam id apparet ex eo quod in hebræo vox Domini est in casu gignendi: Laudate, servi Domini: laudate nomen Domini. Magna tamen est affinitas servus cum parvulis, ut non immerito servi dicantur pueri, et pueri servi, quoniam servi sinere debent se regi a dominis, quomodo parvuli reguntur a majoribus; unde etiam B. Paulus ait ad Gal. iv: «Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo.» Admonemur igitur voce puerorum, servos Dei simplices et pueros esse debere, et ad nutum Domini sine tergiversatione procedere. «Laudate, pueri, Dominum; laudate nomen Domini,» id est, o vos omnes, qui servi estis Dei, in hoc præcipue illi servite, ut pura mente cogitetis magnitudinem Domini vestri, et toto cordis affectu laudetis nomen ejus, potentiam videlicet, et gloriam ejus infinitam. Similis exhortatio habetur in *Psalm.* cxxxiii: «Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini;» et in *Psalm.* cxxxiv: «Laudate nomen Domini; laudate, servi, Dominum.»

Declarat modum quo servi Dei laudare debent nomen Domini, ac dicit affectu saltem et desiderio laudandum esse, quandoquidem reipsa nos humi repentes laudare, ut oportet, nescimus. Dicite ergo, ait, intimo cordis affectu: «Sit nomen Domini benedictum, ex nunc a presentibus, et usque in æternum» a futuris, ut ab ejus laudibus nunquam cessetur, vel potius, «ex hoc nunc,» incipite laudare, et usque in sæculum» laudate, id est, semper laudate, sive prospera, sive adversa contingant, sive in hac vita, sive in futura, semper laus ejus sit in ore vestro, et cum S. Job semper dicite: «Sit nomen Domini benedictum.»

3. A SOLIS ORTU USQUE AD OCCASUM, LAUDABILE NOMEN DOMINI. Vers. 3.

Declarat hoc versu et sequentibus materiam laudis Dei, ac dicit ubique inveniri materiam laudis Dei, cum omnia sint plena operibus ejus magnis et mirabilibus, que diligenter considerata laudabilem reddunt artificem. «A solis ortu usque ad occasum,» id est, per totum mundi amplitudinem, a principio usque ad finem, «laudabile est nomen Domini,» propter opera ejus, quibus ab omni parte plenus est mundus.

Vers. 4. 4. EXCELSUS SUPER OMNES GENTES DOMINUS, ET SUPER CÆLOS GLORIA EJUS.

Non solum per amplitudinem mundi, sed etiam per altitudinem ubique invenitur materia laudis Dei; nam etiamsi multi sint in terra magni principes et potentissimi reges, tamen super omnes longe eminent Deus; neque solum «super omnes gentes terræ,» sed etiam super omnes angelos cæli excelsus est Deus, et gloria ejus cælos omnes, et qui habitant in eo, transcendit. S. Joannes Chrysostomus in his duobus versiculis vult contineri predicationem Ecclesie christianæ, per quam factum est, ut «nomen Domini,» quod in sola fere Judea notum erat, «a solis ortu usque ad oceanum,» laudetur, et omnes gentes illi subjiciantur, et eo modo sit «excelsus Dominus super omnes gentes.»

Vers. 5. 5. QUIS SICUT DOMINUS DEUS NOSTER, QUI IN ALTIS HABITAT, ET HUMILIA RESPICIT IN CÆLO ET IN TERRA?

Laudat nunc Deum ab admirabili benignitate, quæ conjuncta cum tanta sublimitate mirabilior apparet. «Quis, inquit, est sicut Deus noster, qui in altis habitat,» videlicet in summo cælo, et tamen «humilia respicit,» homines videlicet, qui jacent in terra. Nam sic explicandus videtur ad litteram hic versiculus juxta distinctionem hebraicam, et modum loquendi Scripture; ut illud, *in cælo*, referatur ad illa verba, *in altis habitat*, et illud, *in terra*, referatur ad illa, *humilia respicit*; præsertim cum in hebræo sint duo participia contraria: *Quis sicut Dominus Deus noster exaltans se ad sedendum, et humilians se ad respiciendum in cælo et in terra*, id est, ad sedendum in cælo, et ad respiciendum in terra. Similis est sententia illa in cap. I *Canticæ*: «Nigra sum, sed formosa, filie Sion, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis,» ubi *sicut tabernacula Cedar* conjungitur cum *nigra sum*, et *sicut pelles Salomonis* conjungitur cum *sed formosa*. Significatur autem hac phrasi Deum per excellentiam naturæ omnia sub se habere; et tamen per clementiam rebus omnibus, quamvis humillimis, adesse, ac præcipue hominibus mitibus, et corde humilibus se inclinare. Quod si non placeat hæc distinctio, potest etiam recte exponi, quod Deus, quamvis naturæ sit excellentissima et sublimissima, tamen a superbis et tumidis oculis avertit, ad humiles et mites libenter aspiceret solet; idque tam in cælo quam in terra: nam et in cælo superbos angelos detestatus, humiles respexit, et ad gloriæ suæ participationem evexit; et in terra superbis Pharaonibus, Saulibus, aliisque similibus contemptis, ad Moysen, Davidem, aliosque mites et humiles respexit. Sed altiore et prophetico sensu significatur his verbis, Deum in cælo sedentem non neglexisse genus humanum in terra humiliter abjectum.

6. SUSCITANS A TERRA INOPEM, ET DE STERCORE ERIGENS PAUPEREM.

7. UT COLLOCEt EUM CUM PRINCIPIBUS, CUM PRINCIPIBUS POPULI SUI.

Declarat cur Deus respiciat humiles; ac dicit id eum facere, ut eos exaltet. Quamvis autem hæc applicari possint singulis hominibus, quos ex infimo gradu Deus evexit ad summum, quales fuerunt Joseph patriarcha, Moses, David, et similes, tamen aptissime conveniunt hi duo versiculi humano generi, id est, toti gregi pusillo electorum, quibus Salvator ait *Luc. xii*: «Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum,» nam genus humanum jacebat in terra, et in stercore peccati originalis et consequentium miseriarum; et tamen Deus sedens in cælo respexit in terram, et inde suscitavit inopem, hominem videlicet spoliatum a latronibus, et relictum semivivum, et jacentem in stercore miseriarum, ut collocaet eum «cum principibus:» non quibuscumque, sed «cum principibus populi sui,» possessoribus celestis Jerusalem, et participibus regni cælorum. Nam exaltatio a paupertate temporali ad opes regni temporalis, etiamsi nobis magna esse videatur; vere tamen exigua ac pene nulla exaltatio est, cum opes regni caducæ sint, et ad dispensandum tradite, et cum obligatione reddendæ rationis in die Judicii, et conjunctæ cum magna afflictione spiritus, et periculo æternæ salutis amittendæ. At exaltatio a statu peccati et mortis, ad statum gloriæ et beatæ immortalitatis, ad æqualitatem angelorum, ad consortium boni illius, quod ipsum Deum beatum facit, hæc vera, et vere magna, et appetenda maxime exaltatio est.

8. QUI HABITARE FACIT STERILEM IN DOMO MATREM FILIORUM LETANTEM.

Quemadmodum infelicitas virorum est status humilis et despectus, ita infelicitas mulierum est sterilitas. Sed quomodo Deus respicit viros humiles, ut de statu infimo erigat ad regnum, ita respicit humiles feminas, ut de sterilitate perducatur ad fecunditatem. Potest autem hoc totum referri ad singulas feminas, ut Saram, Rebecam, Rachel, Annam, et similes. Sed altiore sensu pertinet ad Ecclesiam ex gentibus congregatam, quæ longo tempore mansit sterilis, sed in senectute peperit plurimos, juxta illud Apostoli *ad Gal. iv*, ex cap. *iv Isai*: «Letare, sterilis, quæ non parit, erumpe, et clama, quæ non parturit, quia multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum.» Quod autem ad verba attinet, cum dicitur: «Qui habitare facit sterilem in domo,» per *domum* intelligitur familia sive abundantia filiorum, ut sensus sit: Qui facit ut sterilis, quæ manebat solitaria, jam habitat inter multas proles, in magna familia. Id quod explicatur per verba sequentia: «Matrem filiorum letantem,»

Exaltatio a statu peccati ad statum gloriæ quantum

id enim est, *habitare in domo*, esse matrem filiorum, ac per hoc esse letantem ob filiorum mul-

titudinem, quæ erat mæsa ob sterilitatem et solitudinem.

PSALMUS CXIV

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — Alleluia.

1. In exitu Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro:

2. Facta est Judea sanctificatio ejus, Israel potestas ejus.

3. Mare vidit, et fugit: Jordanis conversus est retrorsum:

4. Montes subsilierunt quasi arietes, et colles sicut agni ovium.

5. Quid est tibi, mare, quod fugisti, et tu, Jordanis, quia conversus es retrorsum?

6. Montes exultastis sicut arietes, et colles, sicut agni ovium?

7. A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob:

8. Qui convertit petram in stagna aquarum, et rupem in fontes aquarum.

V. s. II.

Cum egrederetur Israel de Ægypto: domus Jacob de populo barbaro:

2. Factus est Judas in sanctificationem ejus: Israel potestas illius.

Mare vidit, et fugit: Jordanis conversus est retrorsum.

Montes subsilierunt quasi arietes: colles quasi filii gregis [h. ovium].

Quid tibi est, mare, quod fugisti? Jordanis, conversus es retrorsum.

Montes, subsaltastis quasi arietes: colles, quasi filii gregis [h. ovium].

A facie Domini contremisecit terra: a facie Dei Jacob.

Qui convertit petram in paludes aquarum: silicem in fontes aquarum.

PSALMUS CXV

SECUNDUM HEBRÆOS.

9. Non nobis, Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam.

10. Super misericordia tua, et veritate tua, nequando dicant gentes: Ubi est Deus eorum?

11. Deus autem noster in cælo: omnia quæcumque voluit, fecit.

12. Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum.

13. Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.

14. Aures habent, et non audient, nares habent, et non odorabunt.

15. Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: non clamabant in gutture suo.

16. Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

17. Domus Israel speravit in Domino: adiutor eorum et protector eorum est.

18. Domus Aaron speravit in Domino: adiutor eorum et protector eorum est.

19. Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adiutor eorum et protector eorum est.

Non nobis, Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam: propter misericordiam tuam, et veritatem tuam.

Ne [h. *Quare*] dicant gentes: Ubi est Deus eorum?

Deus autem noster in cælo: universa quæ voluit, fecit.

Idola gentium [h. *eorum*] argentum et aurum: opus manuum hominum.

Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.

Aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt.

Manus habent, et non palpabunt; pedes habent, et non ambulabunt: non [al. *nee*] sonabant in gutture suo.

Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

Israel confidit in Domino: auxiliator et protector eorum est.

Domus Aaron confidit in Domino: auxiliator et protector eorum est.

Timentes Dominum confidunt in Domino: auxiliator et protector eorum est.

20. Dominus memor fuit nostri, et benedixit nobis. Dominus recordatus nostri, benedicit, benedict domui Israel, benedict domui Aaron.
- Benedixit domui Israel, benedixit domui Aaron.
21. Benedixit omnibus qui timent Dominum, pusillis cum majoribus. Benedicet timentibus Dominum : parvis et magnis.
22. Adjiat Dominus super vos, super vos, et super filios vestros. Addat Dominus super vos : super vos et super filios vestros,
23. Benedicti vos a Domino, qui fecit cælum et terram. Benedicti vos a Domino : qui fecit cælum et terram.
24. Cælum cæli Domino : terram autem dedit filiis hominum. Cælum cælorum Domino : terram autem dedit filiis hominum.
25. Non mortui laudabunt te, Domine : neque omnes qui descendunt in infernum. Non mortui laudabunt Dominum : nec omnes qui descenderunt in silentium.
26. Sed nos qui vivimus benedicimus Domino, ex hoc nunc et usque in sæculum. Sed nos benedicimus Domino : amodo et usque in æternum. Alleluia.

Argumentum. — Breviter enarrantur res miræ præcipue, quas Deus edidit, quæ Hebræos ex Ægypto in terras Cananæorum traduceret. Carmen in quatuor, si lubet, strophas divide, duobus versiculis constantes.

1. Cum exiret Israel ex Ægypto, domus Jacobi e populo barbare loquenti (peregrino),
2. Facta est Juda sacrum ejus (Jovæ), Israel imperium ejus.
3. Mare vidit (Deum populo suo præsentem) et fugit, Jordanes vertit se retrorsum.
4. Montes (Sinai et Horeb) subsilierunt ut arietes, colles ut filii ovis (agnelli).
5. Quid est tibi, mare, quod fugis; Jordanes, quod vertis te retrorsum?
6. Montes, quod subsilitis ut arietes; colles, ut filii ovis?
7. Præ conspectu Domini contreme, terra, præ conspectu Dei Jacobi,
8. Qui convertit petram in stagnum (lacum) aquarum, saxum (vel *silicem*) in fontem aquarum.

NOTE.

Vers. 2. *Facta est Juda*, non *Judæa*. Tribus illa per synecdochen pro toto populo. *Facta est femina*, quia terra significatur. *Sacrum*, populus ex omnibus selectus et Deo consecratus. *Ejus*. Non sine vi est, quod *Jova*, cuius plenus est vates, solo suffixo significatur.

PSALMUS CXV

SECUNDUM HEBRÆOS.

Argumentum. — In Syriaca atque Græca Alexandrina interpretatione, ad quam Vulgata Latina, Arabica et Æthiopica expressa sunt, hic Psalmus cum præcedente conjunctus est; et Kimchi monet, hunc Psalmum in quibusdam

libris partem esse præcedentis, quod ipsum et in codd. 18 a Kennicotto, atque in codd. 53 a de Roscio enumeratis observatum est. Næc obstat, imo favet argumentum, nam brevem enarrationem Psalmi præced. congrue excipiunt sententiæ tales, quales in *Ps. cxv* continentur. Qui carmen novum hic incipere voluit, in quinque has strophas partiatur : vers. 1-4, adjuva nos, Jova, ut intelligant qui te ridet barbari, te esse Deum verum; 5-8, ipsorum dii sunt falsissimi; 9-11, confidite, Israelitæ, Jovæ; 12-15, res nostras aucturo; 16-18, celebrate Jovam. Nonnulli plures per omnem Psalmum choros sibi respondere putant : ita Ewaldus, qui vers. 1-11 populum loqui opinatur, 12-15 pontificem, 16-18 denuo populum.

1. Non nobis, Jova, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, propter gratiam tuam, propter fidem tuam.
2. Cur dicant gentes : « Ubi tandem Deus eorum ? »
3. Et Deus noster est in cælis; quæcumque voluerit, facit.
4. Simulacra illorum (barbarorum) argentum et aurum sunt, opus manuum hominis.
5. Os iis est, et non loquuntur; oculi iis, nec vident.
6. Aures iis, neque audiunt; nasus iis, neque odorantur.
7. Manus eorum (nominat. abs. pro *iis*), et non palpant; pedes eorum, et non incedunt, non edunt sonum gutture suo.
8. Similes illis (simulacris) sunt qui faciunt ea, quicquidque fiduciam collocant in eis.
9. Israel, fiduciam colloca in Jova; auxilium eorum et clypeus eorum is est.
10. Domus Aaronis (sacerdotes), fiduciam colloca in Jova; auxilium eorum et clypeus eorum is est.
11. Cultores Jovæ, fiduciam colloca in Jova; auxilium eorum et clypeus eorum is est.
12. Jova memor fuit nostri, benedicat, benedicat domum Israelis, benedicat domum Aaronis.
13. Benedicat cultores Jovæ, parvos cum magnis.
14. Augeat Jova vos, vos et liberos vestros.
15. Benedicti estote vos Jovæ (a Jova), creatore cæli et terræ.
16. Cæli sunt cæli Jovæ, et terram dedit hominibus.
17. Non mortui laudant Jovam, nec quicumque descenderunt in loca silentia (oreum).

18. Sed nos benedicamus Jovam,
ex nunc et usque in sæculum.
Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 1. *Gloriam* tibi debitam propter gratiam et fidem, qua nos liberasti. Maurer quæ tertio membro continentur seorsum capit a prægressis, et post *fidem tuam* intelligit *defende nos*. — Vers. 9. *Eorum* qui confidunt in eo. Pro imperativis in hoc et duobus seqq. vers. interpretes veteres omnes expresserunt præterita, forsitan quia offenderunt in tertie pers. suffixo in vocibus *auxilium* et *clippes*. — Vers. 14. Cf. Gen. xxx, 24; Joan. x, 16. — Vers. 16. Cœlum solum sibi Jova retinuit. — Vers. 18. Hengstenberg, *Benedicimus*, ut nexus inter vers. 16 et 17 sit: si permittis nos, gentem tuam, ab inimicis deleri, quis tuas laudes in terris cultu publico et solemnè prædicabit?

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Decantant in hoc Psalmo mirabilia opera Dei, dum educeret filios Israel de Ægypto in terram promissionis; idque ad eum finem, ut hortetur populum ad permanendum in confessione unius veri Dei, et sperandum continuo in ejus protectione.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. IN EXITU ISRAEL DE ÆGYPTO, DOMUS JACOB
DE POPULO BARBARO:
Vers. 2. 2. FACTA EST JUDEA SANCTIFICATIO EJUS, ISRAEL
POTESTAS EJUS.

Narrat, initio Psalmi, quemadmodum populus Hebræorum in egressu de Ægypto cœperit habere formam populi peculiariter Deo subjecti, et a Deo singulari providentia gubernati, ac si Deus esset proprius eorum rex. Nam antequam ingrederetur Ægyptum, erant una familia, non unus populus; dum autem manserunt in Ægypto, multiplicati sunt valde, sed admixti erant Ægyptiis, et regi Pharaoni serviebant; sed egressi de Ægypto, formam proprie reipublice habere cœperunt, Mose, tanquam Dei vicario et interprete, summum magistratum apud eos gerente. Hoc igitur est quod dicit, cum ait: «In exitu Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro,» ubi cum dicitur, *domus Jacob*, repetendum est, *in exitu*, hoc modo: *In exitu Israel de Ægypto, in exitu, inquam, domus Jacob de populo barbaro*; quæ pars secunda versiculi est explicatio primæ: declarat enim per nomen *Israel*, se non intellexisse hominem illum, qui proprio nomine dicebatur *Israel*, sed totam familiam Jacob, id est, totam illam gentem, quæ a Jacob patriarcha, qui etiam Israel vocabatur, per carnalem generationem originem ducebatur. Per *populum barbarum* intelligitur Ægyptus. Significat autem vox hebraica יָבֹל loquen-

tem lingua ignota; et *barbarus* dicitur, cujus lingua non intelligitur, juxta illud Apostoli I Cor. xiv: «Si nesciero virtutem vocis, ero cui loquor barbarus, et qui loquitur mihi barbarus.» Dicitur igitur *populus barbarus*, populus Ægypti, quia alia lingua utebatur ab ea qua utebantur Hebræi. «Facta est Judea sanctificatio ejus,» hoc est, tunc primum, cum egressi sunt filii Israel de Ægypto, Deus sanctificavit, sive dedicavit sibi in populum peculiarem, populum judicum. «Israel potestas ejus;» idem repetit aliis verbis, id est, tunc assumpsit peculiarem potestatem ac dominium super filios Israel. Quod attinet ad verba, per *Judaam*, intelligi debet hoc loco non terra quæ dicitur Judea, sed gens Judea; nam in hebræo est *Judas*, sicut paulo post, *Israel*. Solet autem Scriptura populum hebræum, nunc vocare *Judam*, de nomine principalis filii Israel; nunc *Israel*, de nomine patris: unde etiam vocantur Judæi, vel Israelitæ. Sed illud, *sanctificatio et potestas* intelligitur quasi materia sanctificationis et potestatis, ut sensus sit: Facta est gens judea, sive israelitica, gens sanctificata Deo, et peculiariter subjecta potestati ejus. Pronomen relativum *ejus* refertur ad Deum, sive Dominum, qui nominatus est in titulo: «Alleluia, Laudate Dominum;» quasi dicat: Laudate Dominum, quia cum egrederentur filii Israel de Ægypto, tunc factus est populus Israel, populus sanctificatus ei, et subjectus peculiariter potestati ejus.

Vers. 3. 3. MARE VIDIT ET FUGIT; JORDANIS CONVERSUS
EST RETRORSUM.
Vers. 4. 4. MONTES EXULTAVERUNT UT ARIETES, ET COL-
LES SICUT AGNI OVIVM.

Narrat mirabilia quæ acciderunt in egressu filiorum Israel de Ægypto, et commoratione in deserto, et ingressu in terram promissionis, ut hinc ostendat Deum Hebræorum esse verum Deum omnipotentem, quem jure ipsi colere et timere debeant; ac primum narrat miraculum, quo mare jubente Deo divisum est, ut populus transiret, ut habetur *Exod. xiv*; sed narrat poetica venustate, tribuens ipsi mari sensum, quasi videns majestatem Domini ex timore et reverentia se subduxerit. Conjungit deinde aliud miraculum circa Jordanem, quoniam ad idem elementum pertinet, quamvis multo posterius, id est, post annos quadraginta congerit. Jordanis enim fluvius divisus quoque est tempore Josue, ut populus per siccum alveum transiret, ut habetur *Josue iv*. Deinde commemorat miracula, quæ acciderunt in terra, quamvis multo posterius, id est, post annos quadraginta congerit. Jordanis enim fluvius divisus quoque est tempore Josue, ut populus per siccum alveum transiret, ut habetur *Josue iv*. Deinde commemorat miracula, quæ acciderunt in terra, quamvis multo posterius, id est, post annos quadraginta congerit. Jordanis enim fluvius divisus quoque est tempore Josue, ut populus per siccum alveum transiret, ut habetur *Josue iv*. Deinde commemorat miracula, quæ acciderunt in terra, quamvis multo posterius, id est, post annos quadraginta congerit.

dicitur: «A facie Domini mota est terra,» quæ verba terrorem indicant, et hunc locum exponunt.
Vers. 5. 5. QUID EST TIBI, MARE, QUOD FUGISTI? ET TU, Vers. 5.
JORDANIS, QUIA CONVERSUS ES RETRORSUM?
Vers. 6. 6. MONTES, EXULTASTIS SICUT ARIETES, ET COL-
LES SICUT AGNI OVIVM.
Vers. 7. 7. A FACIE DOMINI MOTA EST TERRA, A FACIE Vers. 7.
DEI JACOB.
Vers. 8. 8. QUI CONVERTIT PETRAM IN STAGNA AQUARUM, Vers. 8.
ET RUPEM IN FONTES AQUARUM.

More poetico interrogat mare quare fugerit, et Jordanem quare conversus sit retrorsum, et montes et colles quare tremuerint; et respondet id fecisse presentiam virtutis Dei, qui non solum hoc fecit, ut mare fugeret et terra tremaret, sed etiam, quod est mirabilis, unum elementum in alterum transmutavit; converti enim terram rupem stantem atque durissimam in aquas molissimas et velocissimas discurrerent. «Quid est, inquit, tibi, mare, quod fugisti? et tu, Jordanis,» quid habes, «quod conversus es retrorsum?» et vos, «montes, quare exultastis ut arietes?» et vos, «colles, quasi agni ovium?» «A facie Domini mota est terra.» Hæc nimirum est causa, quia Dominus apparuit, et vim suam et potentiam manifestavit; et ideo terra, conspectum ejus non sustinens, tota contremuit. «Qui» Dominus «convertit petram in stagna aquarum,» quando Mose percutiens petram, *Nam. xx*, egressa sunt aquæ largissimæ; quod factum est, quia petra, jubente Domino, «conversa est in fontem aquarum.» Quod repetitur et declaratur, cum additur, «et rupem in fontes aquarum.» Significatur enim his verbis, non parvam aliquam et mollem petram, sed rupem saxeam duramque instar silicis conversam fuisse in fontem aquarum.

9. NON NOBIS, DOMINE, NON NOBIS; SED NOMINI Vers. 9.
TUO DA GLORIAM.

Hic incipit secundum Hebræos alius Psalmus; sed nos sequimur distinctionem antiquam Septuaginta Seniorum, quam etiam sequitur S. Hieronymus in sua versione ex hebræo: quod est argumentum, non in omnibus hebraicis codicibus divigi hunc Psalmum in duos. Igitur explicatis mirabilibus Dei, quæ facta sunt in exitu Israel de Ægypto, precatur Propheta Deum nomine totius populi, ut non respiciat demerita populi, sed gloriam suam, et pergat protegere cultores suos. «Non nobis, inquit, non nobis,» id est, non meritis nostris quæ nulla sunt, gloriam, sive laudem petimus, «sed nomini tuo da gloriam,» id est, propter gloriam nominis tui protege nos, non propter merita nostra.

10. SUPER MISERICORDIA TUA ET VERITATE TUA, Vers. 10.
NE QUANDO DICANT GENTES: UBI EST DEUS EORUM?

Indicat brevissime tres rationes cur Deus de-

beat nominis sui gloriam querere in conservando populo suo: prima est, quia ipse misericors est; secunda, quia verax est et fidelis in promissione servanda; tertia, ne detur occasio gentibus blasphemandi, si cultores Dei desitulos videant. At igitur, « super misericordia tua et veritate tua, » nimirum funda gloriam tuam, sive da gloriam nomini tuo; inde enim gloria tua demonstrabitur, si ostendes misericordiam erga populum tuum; et rursus, si implebis veritatem promissorum tuorum, quæ fecisti patribus nostris. « Ne forte dicant gentes: Ubi est Deus eorum? » id est, ne detur occasio gentibus incredulis detrahendi de potentia, vel etiam de existentia tua.

Vers. 11. 11. DEUS AUTEM NOSTER IN CÆLO; OMNIA QUÆCUMQUE VOLUIT, FECIT.

Vers. 12. 12. SIMULACRA GENTIUM ARGENTUM ET AURUM, OPERA MANUUM HOMINUM.

Vers. 13. 13. OS HABENT, ET NON LOQUENTUR; OCULOS HABENT, ET NON VIDEBUNT.

Vers. 14. 14. AURES HABENT, ET NON AUDIUNT; NARES HABENT, ET NON ODOBARENT.

Vers. 15. 15. MANUS HABENT, ET NON PALPABUNT; PEDES HABENT, ET NON AMBULABUNT; NON CLAMABUNT IN GUTTURE SUO.

Propter id quod dixerat: « Ne forte dicant gentes: Ubi est Deus eorum? » adjungit pulcherrimam antithesim Dei veri et falsorum deorum. Quasi dicat: Non est danda occasio gentibus blasphemandi; sed tamen si forte dixerint: « Ubi est Deus eorum? » nos respondebimus, « Deum nostrum esse in cælo, » idque testari mirabilia ejus, quia fecit quidquid voluit; sed contra dii eorum jacent in terra, et usque adeo nihil possunt facere, ut ne possint quidem exercere actiones membrorum quæ habere videntur; nam cum habeant figuram humanam, et videantur habere membra omnia et sensus omnes; tamen nec vident, nec audiunt, nec olfaciunt, nec palpant, nec ambulant, nec loquuntur, ac ne vocem quidem ullam ex gutture emittunt, si non ut homines, saltem ut jumenta.

Vers. 16. 16. SIMILES ILLIS FIANT QUI FACIUNT EA, ET OMNES QUI CONFIDUNT IN EIS.

Hæc predictio est per modum imprecationis pronuntiata, ut moris est Prophetarum. Vere enim qui faciunt idola, et qui confidunt in eis, similes illis fient in vita futura post resurrectionem; nam etiamsi habebunt sensus et membra, tamen sic habebunt quasi non haberent; imo etiam cupient non habere: nihil enim videbunt, nihil audient, nihil olfaciunt, nihil palpabunt, nisi quod nollent; ligatis enim manibus et pedibus, projecti in tenebras exteriores se commovere non poterunt. In hac etiam vita similes sunt idolis, quia videntur potius videre et audire,

Idola-
tra
similes

quam revera videant et audiant, cum non videant, neque audiant, quæ ad salutem pertinent, et quæ vera bona sunt, ut magis somnare quam videre, vel audire dicendi sint, juxta illud Marc. vii: « Oculos habentes non videtis, et aures habentes non auditis. » Quod si etiam placeat hæc exponere per modum imprecationis, non poterunt pagani conqueri, quia non fit illis injuria, si eos fieri cupiamus similes diis ipsorum. Monet autem S. Augustinus hæc quæ supra dicta sunt, pertinere ad eos paganos, qui credunt ipsa idola esse deos; quia vero nonnulli dicebant, non ipsa idola, sed numen in illis habitans esse colendum, ideo in alio Psalmo, videlicet xcv, dicit: « Dii gentium damonia, Dominus autem colos fecit; » et apud Apostolum I Corinth. x: « Quæ immolant gentes, dæmonibus immolant, et non Deo. » Ex his autem colligimus imagines Sanctorum non esse idola, neque eorum venerationem esse idololatram, quoniam neque ipsas imagines deos esse credimus, neque sanctos viros, quos representant, pro diis habemus.

Idolis in
hac vita.

17. DOMUS ISRAEL SPERAVIT IN DOMINO; ADJUTOR EORUM ET PROTECTOR EORUM EST.

18. DOMUS AARON SPERAVIT IN DOMINO; ADJUTOR EORUM ET PROTECTOR EORUM EST.

19. QUI TIMENT DOMINUM, SPERABERUNT IN DOMINO; ADJUTOR EORUM ET PROTECTOR EORUM EST.

Quia dixerat: « Similes illis fiant qui confidunt in eis, » adjungit per antithesim, filios Israel confidisse in Domino, et ideo habuisse Deum protectorem; nominat autem primo domum Israelis, id est, totam gentem hebraicam; deinde domum Aaronis, id est, tribum sacerdotalem; quia sacerdotes cum levitis cæteris peculiaris portio Domini erant, et specialiter in Deo confidere debebant; addit postremo omnes timentes Deum, quoniam non deerant aliqui extra filios Israel, qui Deum colerent et timent, quamvis si pauci essent: in his numerari solet Job et amicus ejus, et postea Naaman Syrus, et alii.

20. DOMINUS MEMOR FUIT NOSTRI, ET BENEDIXIT NOBIS.

21. BENEDIXIT DOMUS ISRAEL, BENEDIXIT DOMUS AARON.

22. BENEDIXIT OMNIBUS QUI TIMENT DOMINUM, FUSILLIS CUM MAJORIBUS.

Confirmat quod dixerat, Deum adjutorem et protectorem esse sperantium in se. Ac se ipse constituit in numero confidentium in Deo, quippe qui præter cæteros auxilium Dei et protectionem expertus fuerat. Deinde eodem ordine confirmat Deum benedixisse domui Israel, domui Aaron et omnibus timentibus Deum, sive magnis, sive parvis, quod intelligi potest de omni magnitudine et parvitate, sive ætatis, sive potestatis, sive sapien-

Memoria tæ, sive divitiarum. Memoria Dei significat hoc loco singularem providentiam erga cultores suos. « Memor, inquit, fuit nostri, » id est, singulari providentia demonstravit se memorem esse nostri; « et benedixit nobis, » id est, benefecit nobis adjutorem et protegendum. Explicat autem quid sit illud, nobis, cum addit domui Israel, domui Aaron, et omnibus timentibus eum.

Vers. 23. 23. ADICIAT DOMINUS SUPER VOS, SUPER VOS ET SUPER FILIOS VESTROS.

Vers. 24. 24. BENEDICTI VOS A DOMINO, QUI FECIT CÆLUM ET TERRAM.

« Ex abundantia cordis os loquitur, » ut ait D. Lucas cap. vi; quia pectus sancti Prophetæ ardebat desiderio gloriæ Dei et salutis proximorum, ideo multiplicat verba, nunc prædicando, nunc exhortando, nunc læte prædicando, ut hæc ratione accendat homines ad Deum timendum timore sancto, et ad spem omnem in eo collocandam. Igitur conversus ad timentes Deum, quibus dixit Deum benedixisse, ait: « Adiciat Dominus super vos, » nimirum benedictionem suam, id est, omnium bonorum copiam; nec solum, inquit, « super vos, sed etiam super filios vestros. » Et hoc modo sitis vos benedicti, plena manu est ros cæli et pinguedo terræ. Solebant enim sancti Testamenti veteris precari suis a Domino rorem cæli et pinguedinem terræ, quia omnes fructus terræ nascuntur ex fecunditate terræ et ex pluvia cæli. Sed altiore sensu Deus benedixit de rore cæli et de pinguedine terræ, quos bonis celestibus et terrenis cumulavit, quod fecit erga Abrahamum, Isaacum, Josephum, Davidem, et similes.

Vers. 25. 25. CÆLUM CÆLI DOMINO; TERRAM AUTEM DEDIT FILIIS HOMINUM.

Vers. 26. 26. NON MORTUI LAUDABUNT TE, DOMINE; NEQUE OMNES QUI DESCENDUNT IN INFERNUM.

Vers. 27. 27. SED NOS QUI VIVIMUS, BENEDICIMUS DOMINO, EX HOC NUNC ET USQUE IN SÆCULUM.

Hi tres versiculi duplicem sensum habent: unum accommodatum Hebræis secundum vetus Testamentum; alterum accommodatum Christianis secundum Testamentum novum. Igitur priore sensu postquam dixerat: « Benedixit vos a Domino, qui fecit cæli et terram, » docet æquum esse ut illi, qui benedicti sunt a Domino, benediciant ipsi quoque Dominum, dum vivunt super

terram, quam a Deo incolendam acceperunt, relinquentes angelis officium benedicens in cælo, ubi est domiciliū Dei, et ministrorum ejus, qui illi coram assistunt. « Cælum, inquit, cæli Domino, » id est, summum cælum, quod est super cælum aereum, Domino proprie dicatum est, et familiaribus ministris ejus angelis sanctis; « terram autem » cum elementis, quæ illi conjuncta sunt, « dedit filiis hominum habitandam; » ad pro tam insigni parte mundi debent filii hominum Deo assidue gratias agere, dum vivunt et bonis terræ fruuntur. Nam « non mortui laudabunt te, Domine; » mortui enim, cum sensibus corporis careant, neque fruuntur amplius terrenis bonis, imo nec vivant secundum corpus, non laudant Dominum ore corporali, neque pro rebus terrenis gratias agunt. « Neque omnes qui descendunt in infernum, » id est, non solum mortui, qui jacent in sepulchris non laudant Dominum, sed neque illi « qui descendunt in infernum, » id est, spiritus mortuorum, qui descendunt in varias inferni regiones, Dominum benedicunt pro terrenis bonis, quæ ad illos jam non pertinent; « sed nos qui vivimus » in terris, et fruimur terrenis bonis, « benedicimus Domino, ex hoc nunc et usque in sæculum, » per generationes sibi invicem succedentes. At sensu christianis accommodatum secundum promissiones Testamenti novi, dicendum est, per cælum cæli, intelligi supremam partem cæli, ubi est domus filiorum Dei, de qua dicit Apostolus II Cor. v: « Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, ædificationem ex Deo habemus dum non manufactam, æternam in cælis; » vel cum S. Augustino, per cælum cæli intelligere possumus mentes justorum angelorum et hominum, in quibus Deus habitat per cognitionem et amorem: hanc domum sibi Deus elegit: « terram autem, » id est, mundum hunc visibilem dedit « filiis hominum, » prout distinguuntur a filiis Dei; et ideo subjungitur: « Non mortui laudabunt te, Domine, » id est, qui mortui sunt morte peccati, etiamsi vivant vita naturæ, non laudabunt te, Domine, « neque omnes qui descendunt in infernum, » qui in morte peccati confirmati sunt, et ad pœnas æternas descenderunt; « sed nos qui vivimus » vita gratiæ, qui per fidem et charitatem sibi inheremus, et jam celestis patriæ civis sumus, quamvis intempe ad tempus habitaveris in terra, nos, inquam, « benedicimus tibi, » et benedicimus « usque in æternum. » Vide Chrysostomum hanc expositionem elegantè persequentem.

PSALMUS CXVI

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — *Alleluia.*

1. Dilixi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.
2. Quia inclinavit aurem suam mihi, et in diebus meis invocabo.
3. Circumdederunt me dolores mortis, et pericula inferni invenerunt me. Tribulationem et dolorem inveni : 4. et nomen Domini invocavi.
- 0 Domine, libera animam meam. 5. Misericors Dominus, et justus, et Deus noster miseretur :
6. Custodiens parvulos Dominus. Humiliatus sum, et liberavit me.
7. Convertere, anima mea, in requiem tuam : quia Dominus benefecit tibi :
8. Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.
9. Placebo Domino in regione vivorum.

PSALMUS CXV.

Vulg. — *Alleluia.*

1. Credidi, propter quod locutus sum : ego autem humiliatus sum nimis.
2. Ego dixi in excessu meo : Omnis homo mendax.
3. Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?
4. Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.
5. Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus.
6. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.
7. 0 Domine, quia ego servus tuus, ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ.
8. Dirupisti vincula mea : tibi sacrificabo hostiam laudis, et nomen Domini invocabo.
9. Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus,
10. In atris domus Domini, in medio tui, Jerusalem.

V. s. H.

- Dilixi quoniam exaudiet [al. *audiet*] Dominus vocem deprecationis meæ.
- Quoniam inclinavit aurem suam mihi, et in diebus meis invocabo.
- Circumdederunt me funes mortis, et munitiones inferni invenerunt me.
- Angustiam et dolorem reperi, et nomen Domini invocabo.
- Obsecro, Domine, salva [*h. eripe*] animam meam : clemens Dominus, et justus : et Deus noster misericors [*h. pius*].
- Custodit parvulos Dominus : attenuatus sum, et salvavit me.
- Revertere, anima mea, in requiem tuam : quia Dominus reddet tibi.
- Quia eruit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos ab offensa.
- Deambulabo coram Domino, in terris viventium.

- Credidi propter quod [*h. quia*] locutus sum : ego afflictus sum nimis.
- Ego dixi in stupore meo : Omnis homo mendacium [*h. mentitur*].
- Quid reddam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?
- Calicem salutaris [al. *salutis*] accipiam, et nomen Domini invocabo.
- Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus.
- Gloriosa in conspectu Domini [*h. pretiosa in oculis Domini*] mors sanctorum [*h. misericordiam*] ejus.
- Obsecro, Domine, quia ego servus tuus, ego servus tuus, filius ancillæ tuæ.
- Dissolvisti vincula mea : tibi immolabo hostiam laudis [*h. confessionis*], et in nomine Domini invocabo.
- Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus,
- In atris domus Domini, in medio tui, Jerusalem. Alleluia.

Argumentum. — E recentioribus esse hoc carmen, præter formam chaldaicam vers. 12, aliasque recentioris ætatis formas (vers. 7, 19) loci suadent aliunde sumpti: vers. 3 (cf. Ps. xviii, 8), 8, 9 (cf. lvi, 14), 11 (cf. xxxi, 23), 15 (lxxii, 14). Strophae duæ: vers. 1-11, liberavit me Jova ex summa miseria; vers. 12-19, pro tanto in me collato beneficio illi ego ante omnium oculos maximas exsolvam gratias.

1. Ego delector, quod audit Jova vocem meam, preces meas.
2. Nam inclinavit aurem suam ad me, ideo per dies meas invocabo eum.
3. Cingebant me funes mortis, et angustia orci (vitæ discrimina) invenerant me, calamitatem et ærumnas inveneram.
4. Et nomen Jovæ invocavi : « o Jova, eripe animam meam ! »
5. Benignus est Jova et justus, et Deus noster misericors est.
6. Tuetur simplices Jova : debilis (exhaustus) eram, et me adjuvit.
7. Redi, anima mea, ad quietes tuas, nam Jova benefecit tibi.
8. Nam liberasti, o Jova, animam meam a morte, oculum meum a lacrymis, pedem meum ab impulsione *ad lapsum*.
9. Ambulabo coram Jova (ei serviam) in terris viventium.
10. Fidem habui (in Deo), quamvis dicerem : « Ego afflictus sum valde. »
11. Dixi ego in trepidatione mea : « Omnis homo mentiens est (fallit). »
12. Quomodo rependam Jovæ omnia beneficia ejus in me *collata*?
13. Calicem salutis accipiam, et nomen Jovæ invocabo.
14. Vota mea Jovæ persolvam, coram universo populo ejus.
15. Pretiosa est in oculis Jovæ mors cultorum ejus.
16. O Jova ! sane (gall. *oui*) ego servus tuus, ego servus tuus, filius servæ tuæ, solvisti vincula mea.
17. Tibi sacrificabo sacrificium laudis (gratiarum actionis), et nomen Jovæ invocabo.
18. Vota mea Jovæ persolvam coram universo populo ejus,
19. In atris domus Jovæ, in medio tui, Hierosolyma. Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 1. Hengstenb. *Diligo Deum, nam Deus*; alius, *diligo Deum, ideo exaudivit*. Alii, *vocem (iud parag.) precum mearum*. — Vers. 6. *Simplices* vocat qui rerum imperiti, aut saltem sibi parum confidentes, totos se Dei tutelae committunt. — Vers. 7. *Quietes tuas* (cum *iud parag.*), i. e. quiesce jam, depone dolorem; *vel quietes tuas*, i. e. Deum; alii: i. e. *Hierosolymam*. — Vers. 10. *Vel, fidem habebam, quando, etc.* Alii, *ita ut dicerem*; alius, *ideo fiducialiter loquar, quamvis afflictus sim valde*. — Vers. 11. *Alius, ego loquar, inquam, vel dixi. Omnis homo, etc.*, idem ac: vana salus hominis. — Vers. 13. Pro salute accepta cenam sacrificalem institutam, in qua calicem convivis propinabo: cf. *Math. xxvi, 27; Luc. xxii, 17, 18.* — Vers. 13. *Prefiosa*, i. e. non facile Deus concedit, ut cultores sui pereant, me servavit. — Vers. 16. *Sane*. Maurer particulam *ki* vult esse precantis, non affirmantis, vertitque, *ah, Jova!* clementer excipe grati animi significationem! *nam ego, etc.*

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXIV.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Psalmum hunc exponit aliqui cum Hebraeis de temporali aliqua pressura, vel morbo, a quo liberari cupiebat Propheta. Sed nos cum SS. Patribus, Basilio, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, existimamus intelligendum Psalmum esse de homine spirituali sitiente salutem æternam, et genente propter tentationes et pericula.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. **1. DILEXI, QUONIAM EXAUDIET DOMINUS VOCEM ORATIONIS MEÆ.**

Anima ardens desiderio Domini absolute dicit: «Dilexi,» et non explicat quem, quoniam existimat omnes alios similiter amare rem undecumque amabilem, ac proinde scire quem dicere velit. Sic B. Maria Magdalena, *Joan. xx*, interroganti: «Quem queris?» respondit: «Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi,» et non declarat quem querat, et quem sublatum doleat, quia putabat omnes amare quem ipsa amabat, et sollicitos de illo esse, de que ipsa sollicita erat. Et vere cum omnia bonum appetat, ut dicitur initio *Ethicorum*, et in solo Deo sit omnis ratio boni, et absit ab eo omnis ratio mali, quod significavit B. Joannes, cum ait in prima *Epist.* cap. 1: «Deus lux est, et in eo tenebræ non sunt ullæ,» debent homines solum Deum absolute amare: et cum audiunt: «Dilexi,» intelligere debent dilectionem summi boni significari. Sed tamen David, ex ratione quam reddit, satis indicat se de dilectione Dei esse locutum; ait enim: «Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ,» id est, dilexi Dominum, quoniam benignus et misericors est, et ex naturali sua benignitate exaudiet vocem orationis meæ. Magna causa diligendi, quod altissimus Dominus, et qui rerum nostrarum non indiget, tam facilis sit ad audiendas preces vilissimorum servorum, ut se-

care promittere nobis possimus audientiam, quod in *Psalm. lxxxv* clarius exprimitur, cum dicitur: «Quoniam tu, Domine, suavis et mitis, et multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.» Sensus igitur est: Dilexi Dominum, quoniam certus sum quod exaudiet vocem orationis meæ.

Vers. 2. **2. QUIA INCLINAVIT AUREM SUAM MIHI, ET IN DIEBUS MEIS INVOCABO.**

Declarat unde dixerit Deum exauditurum preces suas, dicens: Inde scio, quia ipse prevenit me, ipse invitavit, dum «inclinavit ad me aures suas;» quorsum enim inclinaret ad os meum aurem suam, nisi me audire paratus esset? Porro Deus inclinavit aures ad nos, quando inspirat nobis orationem; neque enim nos oramus, nisi Deus per gratiam prævenientem inspiraret desiderium orandi. Igitur David assuetus internis vocationibus, ex desiderio orandi sibi coelitus inspirato intellexit aurem Domini ad se inclinatum; et ideo etiam adjungit: «Et in diebus meis invocabo,» id est, dum affligent mihi dies gratiæ Dei, et in hac luce video aurem Domini ad me inclinam, non omitam occasionem, sed invocabo Dominum. Vocat enim dies suos, dies illis, quibus luce prævenientis gratiæ fruebatur: absente enim luce gratiæ non succedit dici, de qua dicitur: «Venit nox, in qua nemo potest operari,» *Joan. ix*. S. Joannes Chrysostomus, per illud, *in diebus meis*, intelligit omnibus diebus vitæ meæ.

S. Augustinus per *dies meos* intelligit dies hujus mortalitatis, qui nostri dies dicuntur, quia nos ipsi peccando nobis illos fecimus.

Vers. 3. **3. CIRCUMDEDERUNT ME DOLORES MORTIS, ET PERICULA INFERNI INVENERUNT ME.**

Explicat nunc materiam suæ orationis, quas sunt tentationes et pericula salutis æternæ, quas solas tribulationes magni pendit anima vero Deum diligens. In *Psalm. xvii*, similia verba exposuimus de periculis mortis corporalis, quoniam titulus Psalmi ad id cogabat; sed hic Psalmus, qui nihil habet in titulo, nisi *alleluia*, ad sublimiorem intelligentiam nos invitat. Ait igitur: «Circumdede runt me dolores mortis,» id est, undique tentationes mortiferæ me circumstant, ut compellar clamare cum Apostolo *ad Rom. vii*: «Quis me liberabit de corpore mortis hujus?» In hebræo est vox ambigua, quæ et *funes*, sive *laqueos*, et *dolores*, significare potest; et vero tentationes mortiferæ funes sunt, sive laquei mortis, et etiam dolores mortis, quia ex illis viri pii dolorem concipiunt, qualis est in illis qui mortem sibi vident imminere. Declarat paulo apertius, cum addit, «pericula inferni invenerunt me;» nam ex hoc periculo omnium periculorum maximo concipiunt dolores mortis, qui in illo adhuc se versari cogitant. Vox hebraica proprie *angustus inferni* significat, qua voce designatur locus angustus, per quem qui graditur, in periculo præcipitii versantur, nisi singulos gressus vigilantissime observent, et talis est via salutis, arcta atque angusta; unde nullo negotio in præcipitium inferni ruunt, qui non caute ambulant. Unde monet Apostolus: «Videte quomodo caute ambuletis,» *ad Ephes. v*.

Vers. 4. **4. TRIBULATIONEM ET DOLOREM INVENI, ET NOMEN DOMINI INVOCAVI.**

Multi suat, qui circumdati sunt laqueis mortis et periculis inferni, et non advertunt, occupati fortasse prosperitatibus sæculi, et quo magis circumdati sunt ejusmodi periculis, eo minus ea considerant, et ideo neque timent, neque dolent; David autem ea considerabat, et considerando invenerat ubi esset, et ideo tremens ac dolens dicebat: «Tribulationem et dolorem inveni, et nomen Domini invocavi,» id est, tribulationem et dolorem inveni, quia blandiente licet sæculi prosperitate et felicitate, tamen adverti me circumdatum esse funibus et doloribus mortis, et periculis inferni expositum esse; ideo gemens nomen Domini invocavi, et dixi: «O Domine! libera animam meam.» S. Basilus paulo aliter exponit, ut sensus sit: «Circumdede runt me dolores mortis, et pericula inferni invenerunt me,» id est, peccatum mortale commisi, unde in mortem anime incidi, et inferno propinquavi; sed ego tribulationem et dolorem penitentis salutaris inveni, et hoc modo corde contrito et animo

contribulato nomen Domini invocavi, dicens: «O Domine! libera animam meam.»

Vers. 5. **5. O DOMINE! LIBERA ANIMAM MEAM: MISERICORS DOMINUS ET JUSTUS, ET DEUS NOSTER MISERETUR.**

Dixerat: «Nomen Domini invocavi;» nunc subjicit ipsa verba invocationis: «O Domine! libera animam meam,» nimirum de doloribus mortis et periculis inferni. In hebræo est particula non solum vocantis, sed etiam obsecrantis, nimirum *NJR ana*. Itaque potuisset verbi: *Obsecro, Domine, libera animam meam*; sed idem est sensus. Deinde, ut ostendat se bona spe invocasse Dominum, addit quasi rationem, dicens: «Misericors Dominus et justus,» *supple est*, «et Deus noster miseretur;» Misericors Dominus est, quia prævenit peccatorem gratia sua, dum ei penitentiam et orationem inspirat; ipse enim prior dilexit nos, ut dicit Apostolus *Joan. iv*. Justus etiam est, quia non sine flagello dimittit: «flagellat enim omnem filium quem recipit,» ut ait Paulus *ad Hebr. ix*; et iis ignoscit, qui sibi ipsi non ignoscunt; et tandem «Deus noster miseretur,» quia recipit quem flagellavit, et non solum peccata indulget, sed heredem facit. S. Joannes Chrysostomus scribit, Deum dici misericordiam et justum, quia semper admiscet misericordiam justitiæ, et justitiam misericordiæ, et addit: «Deus noster miseretur,» quia Deus magis pronus est ad miserandum, quam ad puniendum.

Vers. 6. **6. CUSTODIENS PARVULOS DOMINUS; HUMILIATUS SUM, ET LIBERAVIT ME.**

Miseretur Dominus, ut paulo ante dictum est, sed præcipue parvulis timentibus eum; id enim in *Psalm. cii* clarius habetur, cum dicitur: «Secundum altitudinem cœli a terra corrobora vit Dominus misericordiam suam super timentes se.» Item: «Sicut miseretur pater filiorum, misericors est Dominus timentibus se.» Quod idem legitimus in cantico Virginis Beatae, *Luc. i*: «Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum,» Quoniam igitur verba illa ulla versiculi superioris: «Et Deus noster miseretur,» intelliguntur de miseratione paterna, ut sonat vox hebraica *merachem*, ideo nunc declarat quod respiciat ista paterna miseratione, ac dicit respicere parvulos, id est, miles et humiles, ac timentes Deum filiali timore. «Custodiens parvulos Dominus,» id est, Dominus ex paterna miseratione custodiens est parvulos suos, quasi teneros filios, quibus æternam hæreditatem paravit. Et quoniam David non ignorabat testimonium reddente Spiritu Sancto spiritui ejus, se unum ex illis esse, addidit, «humiliatus sum,» id est, ex parvulis esse studii; et tandem concludit, «liberavit me,» quod de liberatione in spe intelligi debet, præsertim cum in hebræo sit in futuro, et *liberavit me*.

Deus cur dicitur misericors, et justus?

Vers. 7. **7. CONVERTERE, ANIMA MEA, IN REQUIEM TUAM, QUIA DOMINUS BENEFECIT TIBI.**

Liberatus homo justus in spe, gratulatur sibi ipsi tantum bonum, dicens : « Convertere, anima mea, in requiem tuam, » id est, festina passibus desiderii ad locum veræ ac sempiternæ quietis, ad celestem Jerusalem, ad sinum veri Abraham, « quoniam Dominus benefecit tibi. » In hebræo habetur, *quoniam Dominus retribuit super te*; quo verbo significatur vita æterna esse corona justitiæ, et merces operum bonorum, ut hoc loco notavit S. Basilius. Itaque textum Vulgati interpretis ex hebraica proprietate explicare licebit.

8. QUIA ERIPUIT ANIMAM MEAM DE MORTE, OCULOS MEOS A LACRYMIS, FEDES MEAS A LAPSU.

Declarat quid sit bonum illud magnum, sive magna illa retributio, de qua dictum est : « Benefecit tibi, » sive « retribuit tibi, » ac dicit esse vitam beatam et sempiternam. « Qui eripuit animam de morte, » id est, eripuit a morte, et donavit vitam; « oculos meos a lacrymis, » id est, dedit vitam non subjectam ulli malo, sed cumulatam omni bono; « absterget enim Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, » ut dicitur *Apoc. XXI*. Et pedes meos a lapsu, » id est, dabit vitam non solum felicem, sed etiam securam ac sempiter-

nam, ut ab ea excidere nunquam possim. Ita liberabit a doloribus mortis et a periculis inferni, et in vitæ felicissimæ æternitate et securitate constituet.

9. PLACEBO DOMINO IN REGIONE VIVORUM.

Concludit Psalmum, dicens quod, quemadmodum ipse secure possidebit vitam optimam et dulcissimam, quæ vehementer ipsi placebit: ita etiam placebit ipse Domino vehementer et secure « in regione vivorum. » Dicit, *regio vivorum*, ubi omnes ab omni parte vivunt, et ideo placent omnibus modis Deo viventi: nam in hac peregrinatione multi mortui sunt, et qui vivunt, secundum spiritum vivunt, non secundum corpus, quod propter peccatum mortuum est, » *Rom. VII*; unde clamat Apostolus *Rom. VII*: « Quis me liberabit de corpore mortis hujus? » In hebræo habetur: *Ambulo coram Deo in terris viventium*. Sed idem est sensus: nam *ambulare coram Deo* est placere oculis Dei, recte et juste vivendo. Sic legitur *Gen. V*: « Ambulavit Henoc cum Deo; » et *Gen. VI*: « Noe fuit vir justus, atque perfectus, cum Deo ambulavit; » et *Gen. XVII*: « Ambula coram me, et esto perfectus; » et *Luc. I*: « Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi in sanctitate et justitia coram ipso, omnibus diebus nostris. »

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXV.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Hunc Psalmum Hebræi partem esse volunt Psalmi superioris: sed nos distinctionem Septuaginta Seniorum sequimur: nec tamen negamus hunc Psalmum immediate subjungendum esse superiori, ut S. Basilius monet. Agit enim Propheta gratias Deo, et vota se persoliturum pollicetur pro salute æterna, quam bona spe jam possidere cepit.

EXPLICATIO PSALM.

Vers. 1. **1. CREDIDI, PROPTER QUOD LOCUTUS SUM: EGO AUTEM HUMILIATUS SUM NIMIS.**

Respicit ad verba illa: « Placebo Domino in regione vivorum; » et quasi aliquis interrogasset: Unde nosti regionem vivorum? respondet se novisse per spiritum fidei. « Credidi, inquit, esse regionem vivorum » quamdam, licet oculis ea non videatur, et propter hanc fidem dixi: « Placebo Domino in regione vivorum. » Citavit hunc locum Apostolus *II Cor. IV*: « Habentes, inquit, eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum; et nos credimus, propter quod et loquimur, scientes quoniam, qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu sus-

citabit, et constituet vobiscum. » Ubi B. Paulus docet, ex spiritu fidei, non ex ulla humana demonstratione, cognosci resurrectionem corporum et veram viventium regionem, in qua cum Domino Jesu constituendi sumus. Et quoniam hæc fides requirit animam vere humilem, quæ se Spiritui Sancto plene subiciat ad obedientiam fidei, subjungit: « Ego autem humiliatus sum nimis, » id est, ego vero ideo credidi, quia non ingemo meo nitor, sed valde humilem ac docilem me Spiritui Sancto præstiti. Sic enim et Dominus ait *Matth. XI*: « Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis; » et in alio loco: « Quomodo vos potestis credere,

qui gloriam ab invicem accipitis? » *Joan. cap. V*.

Vers. 2. **2. EGO DIXI IN EXCESSU MEO: OMNIS HOMO MENDAX.**

Varie admodum hunc versiculum exponunt auctores, ut alii referant ad quamdam quasi desperationem regni obtinendi, quod Samuel Davidi promiserat, et in excessu quodam turbatus dixerit: « Omnis homo mendax, » videlicet, ut etiam Samuel mentitus videatur; alii referant ad populum in captivitate Babylonica constitutum, et desperantem de promissis Prophetarum; alii aliter exponant. Sed non video quomodo ista, et alia id genus, cohereant cum reliquis partibus hujus Psalmi. Ideo magis probio sententiam Euthymii, qui hæc refert ad excessum mentis, per quem Propheta ascenderit ad notitiam regionis vivorum, et dixerit in comparatione ejus regionis mendacium esse quicquid homines loquuntur de felicitate humana. « Ego, » inquit, qui humiliavi me valde, exaltatus a Domino ad mentis excessum, « in eo excessu, » videns quam falsa et fallacia sint, quæ videntur hominibus vera et solida bona, « dixi: Omnis homo mendax, » id est, omnis homo, qui humano affectu loquitur de felicitate, et magni resimat bona mortalia et caduca, mendax est: vera enim et stabilia bona non inveniuntur nisi in regione vivorum. Ex hac expositione cessat obiectio, quam nomine sophistarum sibi ipse proposuit magnus Basilius: Si omnis homo mendax, igitur et David, qui est homo, mendax est; ergo mentitur cum dicit: « Omnis homo mendax, » ac per hoc sibi ipse contradicit, et dictum suum ipse destruit; hoc, inquam, sophisma cessat, quia per hominem intelligitur hoc loco homo humano affectu loquens, non autem homo loquens spiritu divino afflatus. Posset etiam dici aliud esse hominem semper mentiri, aliud esse mendacem: potest enim homo mendax aliquando vera loqui, præsertim si non ex se, sed spiritu Dei loquatur: mendax enim dicitur homo, quoniam ex natura sua obnoxius est errori et falsitati. Quomodo intelligitur, quod scribit Apostolus *ad Rom. III*: « Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, » id est, solus Deus mentiri nequit, homines autem omnes mendacio sunt obnoxii; sed non continuo sequitur ut perpetuo mentiantur.

Vers. 3. **3. QUID RETRIBUAM DOMINO, PRO OMNIBUS QUÆ RETRIBUIT MIHI?**

Animadvertens tantis se bonis cumulatam, cum et regionem vivorum Dei beneficio agnovisset, et in eam se ingressurum sperare coepisset, imo ac si jam ingressus esset, præ lætitia exultaverit, quaerit quid Domino retribuere possit. « Quid, inquit, retribuam Domino pro his quæ retribuit mihi? » Ille me de nihilo fecit, ille de iniquitate redemit, ille regionem viventium demonstravit, ille mihi etiam se daturum promisit; quid igitur

illi retribuam? Quod autem dicit, *retribuit mihi*, potest simpliciter accipi pro *tribuit*, ut exponit Euthymius; vel cum S. Augustino, notari liberalitas et misericordia Dei, qui tanta bona tribuit pro tantis malis.

4. CALICEM SALUTARIS ACCIPIAM, ET NOMEN DOMINI INVOCABO.

Non desunt, qui hunc calicem exponant de sacrificio legis veteris, quod liquoribus et libaminibus continebatur; vel de calice conviviali, quo in memoriam acceptæ salutis utebantur; sed ista levia sunt, et SS. Patres Basilius, Chrysostomus, in 2 *expositione*, Hieronymus, Augustinus, et cum his Theodoretus et Euthymius magno consensu de calice patientiæ et passionis hunc locum intelligunt, de quo calice Dominus, *Matth. XX*, dixit: « Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? » et *Matth. XXVI*: « Transeat a me calix iste; » et *Joan. XVIII*: « Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? » Nec solum in Testamento novo, sed etiam apud Prophetas passim accipitur calix pro amara potione tribulationis, ut *Psalm. LXXIV*: « Quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto; » et *Isai. LI*: « Elevare, Hierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ ejus; » et *Hierem. XXV*: « Sume calicem vini furoris hujus de manu mea; » et *Ezech. XXIII*: « Hæc dicit Dominus Deus: Calicem sororis tuæ bibes profundum et latum: eris in derisum et in subsannationem, et bibes illum, » et epotabis usque ad fæces; » et *Habac. II*: « Repletus es ignominia pro gloria; bibe tu quoque, et conspire, circumdabit te calix dexteræ Domini, et vomitus ignominiæ super gloriam tuam. » Dicit igitur vir justus et amator Dei: Cum nihil habeam præstantius, quod offeram Deo meo, pro tam multis bonis, quæ retribuit mihi, « calicem salutaris accipiam, » id est, bibam libenti animo calicem Domini quantumvis amarum, sive tribulationes, sive pericula, sive mortem ipsam pro suo honore sustinere me vellet: scio enim calicem hunc amarum quidem, sed salutarem futurum. Et quia de meis viribus non confido, sed in Domini adjutorio omnia possum ideo, « nomen Domini invocabo, » ut det mihi calicem suum intrepide haurire. Vocat autem Propheta, *calicem salutaris*, calicem salutis, id est, calicem salutarium. Confirmat hæc expositionem consuetudo Ecclesiæ, quæ hunc Psalmum in Martyrum solemnitatibus cantare solita est.

Vers. 5. **5. VOTA MEA DOMINO REDDAM CORAM OMNI POPULO EJUS: PRETIOSA IN CONSPPECTU DOMINI MORS SANCTORUM EJUS.**

Paratus ad calicem passionis bibendum securus dicit: Sacrificium laudis et confessionis Domini, non in angulis solam, et in cubiculis, sed palam et publice coram omni populo ejus, inimicis etiam presentibus, immolabo, etiamsi mortem

Vita æterna est corona justitiæ, et merces operum bonorum.

Vers. 8.

In quo sensu cum is homo sit mendax?

Vers. 9.

Regio vivorum quæ sit?

Calix pro amara potione tribulationis, ut supra dicitur.

Vers. 5.

inde mihi imminere intelligam. « Pretiosa enim in conspectu Domini mors sanctorum ejus, » id est, magni aestimat Dominus mortem Sanctorum pro suo honore et confessione susceptam : quomodo apud homines magni sunt gemmae pretiosae, quibus regum diademata ornari solent, et quibus nihil clarior apud homines invenitur. Expendit hoc loco S. Basilium gloriam martyrum, quorum non solum animae mox coronantur in caelis, sed etiam reliquiae corporum in maximo pretio habentur in terris, antea siquidem qui tangebant cadaver hominis immundus erat : nunc autem, qui ossa martyrum contingit, sanctificationem acquirit.

Sacra-
rum r.
liqua-
rum et
tas h.
proba-
tur.

Vers. 6. 6. O DOMINE! QUIA EGO SERVUS TUUS, EGO SERVUS TUUS ET FILIUS ANCILLAE Tuae.

Non superbit vir sanctus, qui se totum Deo in sacrificium offert, sed agnoscit debitum servitutis, et juxta mandatum Domini dicit : Servus inutilis sum; quod debui facere feci. « O Domine! » inquit, quid magnum feci, quod vota mea publice reddidi, neque ob timorem mortis confessionem tuam omisi? quod debui facere feci, « quia ego servus tuus sum, » redemptus de captivitate diaboli pretioso sanguine filii tui; « ego, inquam, servus tuus sum, » non solum redemptionis gratia, sed etiam domo creationis, « sed et filius sum ancillae tuae, » id est, non emptitius tantum, sed et vernaculus, quia et mater mea ancilla tua est, duplici illo nomine, et creationis et redemptionis. Dicit autem, filius ancillae tuae, non filius servi tui, quia servitus sequitur ventrem : nam si liber ex ancilla gignat filium, ille filius servus nascitur. Unde Sara Abrahamo dixit : « Ejice ancillam et filium ejus; non enim erit haeres filius ancillae cum filio meo Isaac, » Gen. xxi. Itaque Ismael servus erat, quia matrem habuit ancillam, quamvis patrem haberet liberum, videlicet Abrahamum. S. Augustinus per ancillam intelligit Ecclesiam, quae est mater nostra, ancilla ex nature debilo, et libera ex gratiae munere.

Vers. 7. 7. DIRUPISTI VINCU LA MEA : TIBI SACRIFICABO HOSTIAM LAUDIS, ET NOMEN DOMINI INVOCABO.

Docet servum se Domini esse, sed servitute bona, erutum autem a servitute mala. Quomodo Dominus in Evangelio hortatur eos qui laborant, et onerati sunt, ut tollant jugum suum, « quia jugum ipsius suave est, et onus ejus leve, » Matth.

cap. xi; non liberat omnino a jugo et onere, sed tollit jugum asperum, ut imponat jugum suum suave, et auferat onus grave, ut imponat onus leve; ita omnino dirupit Deus vincula, quibus a Satana alligabamur, vincula peccatorum et onera cupiditatum, quibus ad inferos deprimebamur; et alligat jugo suavi legis divinae, et altissimo charitatis, quo in altum evehimur et exaltamur ad caelum. « Dirupisti, inquit, vincula mea, » id est, liberasti a servitute durissima, et servum tuum esse voluisti, cui servire, regnare est. Ideo tibi « sacrificabo hostiam perpetuae laudis, » et non amplius invocabo falsos deos, mammonam videlicet et ventrem, opes et honores, quibus antea serviebam; « sed nomen Domini, » qui solus verus est Deus, assidue « invocabo. »

Deus non
libe-
rat a ju-
go, sed
tollit
grave,
ut impo-
nat leve.

8. VOTA MEA DOMINO REDDAM IN CONSPPECTU OMNIS POPULI EJUS, IN ATRIIS DOMUS DOMINI, IN MEDIO TUI HIERUSALEM.

Hæc repetitio est quinti versiculi : « Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus; » additur enim, « in atris domus Domini, in medio tui, Hierusalem, » ad significandum, ut S. Augustinus monet, debere servum Dei offerre vota sua, confessionem suam, et seipsum Deo, intra Ecclesiam, quae per Hierusalem significatur : qui enim extra Ecclesiam id faciunt, nihil faciunt; nam, ut scribit S. Cyprianus in lib. *De Unitate Ecclesiae*, haeretici occidi possunt, coronari non possunt; et eorum mors non est fidei corona, sed poena perfidiae. Posset fortasse hic versiculus referri ad caelestem Hierusalem, ut sicut supra dictum est :

« Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus, » de confessione in terris : ita nunc in fine Psalmi tale aliquid dicatur de confessione laudis et votis gratiarum actionis, quae reddetur in caelis; ut hic sit sensus : « Vota mea Domino reddam, » id est, et tandem dirupis vinculis omnibus, et ad perfectam libertatem filiorum Dei vocatus, sacrificium laudis et gratiarum actionis « immolabo in conspectu omnis populi ejus, » jam glorificati in caelis, « in atris domus Domini, » id est, in ingressu domus Dei, de qua dicitur in *Psalm. LXXXIII* : « Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula saeculorum laudabunt te, » nec solum in atris, sed etiam in domo, quae domus in medio tui est, o superna gloriosa Jerusalem, quae patria nostra es, ad quam ex peregrinatione quotidie suspiramus.

Haeretici
occidi
possunt,
coronari
non pos-
sunt.

PSALMUS CXVII

SECUNDUM HEBRAEOS.

V. v. — Alleluia.

1. Laudate Dominum, omnes gentes; laudate eum, omnes populi.

V. s. h.

Laudate Dominum, omnes gentes; collaudate eum, universi populi [*h. plebes*].

2. Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini manet in æternum.

Quia confortata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini in æternum. Alleluia.

Argumentum. — Excitantur omnes populi ad celebrandum Jovam. « Brevitas Psalmi probabilem facit conjecturam, sibi hunc librum fuisse vel ut *ferretur*, quo populus fuitis sacris dimitteretur, vel sub sacrorum ludium, ante solemnem canticum, populi excitandi causa, fuisse decantatum. » Rosenmull. Posset etiam cantus fuisse interjectus inter strophas singulas longiorum carminum. In pluribus libris scriptis et editis junctus est Psalmo sequenti.

1. Laudate Jovam, omnes gentes; celebrate eum, omnes populi.
2. Nam magnificata est (propr. *invaluit*) super nos gratia ejus, et fides Jovæ manet in æternum. Laudate Jovam.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXVII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Hunc Psalmum omnium brevissimum declarat Apostolus *ad Rom. v. 1*, ubi dicit, « Christum fuisse ministrum circumcissionis ad confirmandas promissiones patrum; gentes autem super misericordiam honorare Deum, » et allegat hæc verba : « Laudate Dominum, omnes gentes, et magnificate eum, omnes populi. » Ex quo intelligimus Prophetam hoc loco alloqui totam Ecclesiam ex gentibus et Judæis congregatam, eamque hortari ad laudandum Deum, quod misericordiam et veritatem erga eam ostenderit. Sed observandum est cum Apostolus dicit, « gentes super misericordiam delere honorare Deum, » ad Judæos autem pertinere veritatem, quam Deus ostendit confirmando promissiones patrum, non esse sensum, ad Judæos non pertinere misericordiam, sed ad gentes pertinere solam misericordiam, ad Judæos autem misericordiam et veritatem; quia licet miserit Deus ad Judæos Messiam, ut impleat promissiones patrum, tamen promissiones non ex meritis eorum, sed ex mera misericordia processerunt. Sic enim cecinit Zacharias *Luc. 1* : « Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti; » et hoc tractat, ac demonstrat Apostolus *ad Rom. 11* : « Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei; » et persequitur hoc argumentum usque ad finem capituli undecimi, ubi dicit : « Conclusit Deus omnia in incredulitate, ut omnium miseretur; » et idem docet in tota epistola *ad Galat.*, et *ad Ephes. 11* : « Eramus et nos natura filii iræ, sicut et ceteri. »

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. LAUDATE DOMINUM, OMNES GENTES; LAUDATE EUM, OMNES POPULI.

Ecclesiam, ut dixi, totam alloquitur et ad laudandum Dominum cohortatur : intelligit autem per gentes, ut Apostolus monuit, gentilitatem conversam ad fidem, quam primo loco posuit, quia videbat multo majorem partem Ecclesiae ex gentibus, quam ex Judæis congregandam. Per *populos* autem intelligere videtur populos, sive tribus Judæorum, similiter ad fidem conversorum, ut hoc loco notavit in *Commentario* S. Hieronymus; et similia verba *Psalm. 11* : « Quare fremuerunt Gentes, et populi meditati sunt inania? » expo-

suerunt Apostoli *Act. 17*, per *gentes gentiles*, et per *populos* Judæos intelligentes.

2. QUONIAM CONFIRMATA EST SUPER NOS MISERICORDIA EJUS : ET VERITAS DOMINI MANET IN ÆTERNUM.

Ratio laudandi Deum est, « quoniam misericordia Domini stabilita est » per adventum Messiae super gentes et super Judæos. Fundata enim est Ecclesia, « adversus quam porta inferi non prevalebunt, » et constitutum est regnum, cujus non erit finis. Nec solum misericordia confirmata est, sed etiam « veritas promissionum adimpleta, » *Matth. xvi*, in æternum amplius non mutabitur.